

6. Костюченко О.Є. Шляхи вдосконалення роботи з проблемними кредитами банку в посткризовий період / О.Є. Костюченко, А.О. Цибаєв // Економічний форум. – 3/2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/ekfor/2012_3/57.pdf.
7. Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 (МСФЗ 7) "Фінансові інструменти: розкриття інформації". – Редакція від 01.01.2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_007
8. Міщенко В. Удосконалення управління проблемними активами банків / В. Міщенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.if.ua/articles/article-37/>.
9. Наріжна Н. В. Методи мінімізації проблемної заборгованості банків / Н.В. Наріжна // Вісник Дніпропетровського університету. Серія Економіка. – Вип. 5(3). – 2011. – С. 139-146.
10. Передача проблемних активів в Україні: посібник // Консультативна програма IFC в Європі та Центральній Азії. Проект з подолання кризи на фінансових ринках у Східній Європі та Центральній Азії. Швейцарська конфедерація. – IFC. – 2012. – 94 с.
11. Пилипець О. Стан та тенденції розвитку іпотечного кредитування в Україні (2012) / О. Пилипець // Українська національна іпотечна асоціація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.re-finance.com.ua/files/Pilipetshlra.pdf>
12. Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України. Постанова від 24.10.2011, № 373. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11>
13. Реструктуризація кредитної заборгованості. Інформація для позичальника. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.otpbank.com.ua>
14. Річна фінансова звітність АТ «Сведбанк» (публічне) станом на 31.12.2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.swedbank.ua>
15. Річна фінансова звітність ПАТ «Кредитпромбанк» за рік, що закінчився 31 грудня 2011 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kreditprombank.com/>
16. Черемісова Т.А. Реструктуризація кредитної заборгованості: реалії сьогодення [Електронний ресурс] / Т.А. Черемісова // Экономические науки. Банки и банковская система. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_NPN_2010/Economics/65938.doc.htm
17. Fitch: украинские банки стали более устойчивыми, но по-прежнему подвержены рискам. – 24.10.2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fitchratings.ru>
18. Fitch: в українських банках половина кредитів проблемні. Агентство УНІАН. – 09.10.2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/news/528922-fitch-v-ukrajinskih-bankah-polovina-kreditiv-problemni.html>

УДК 336.2

Сітшаєва Л.З.,
аспірантка*

Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського

ПРОГРАМНИЙ КОМПЛЕКС ОЦІНКИ ПОДАТКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Сьогоднішня динамічність будівельного ринку в Україні вимагає від керівників, аналітиків, фахівців податкової служби та підприємств вельми швидкого реагування на всі події, що відбуваються. У силу сформованої моделі розвитку українського будівельного ринку, на перший план даного етапу його розвитку виходять комплексні моделі та методи оцінки податкового потенціалу українських будівельних підприємств, засновані на глибокому фундаментальному аналізі. Саме цей специфічний і важливий чинник може стати вирішальною ланкою, у прийнятті рішень у процесі розробки податкової стратегії і тактики щодо українських будівельних підприємств – з точки зору держави, і в прийнятті рішень при розробці концепції податкового планування на будівельних підприємствах – з точки зору керівництва підприємств. Враховуючи значний рівень тіньового сектора в будівельній галузі, низьку питому вагу будівництва у ВВП України, скорочення темпів будівельних

* Науковий керівник: Воробйов Ю.М. – д.е.н., професор

робіт та завершеного будівництва, а як наслідок, низьку податкову віддачу від української будівельної галузі, знання всієї інформації про підприємство – його фінансовий стан, фінансові показники, оцінку положення конкурентів в секторі, рівень податкового навантаження, абсолютних і відносних показників податкового потенціалу – стає визначальним у роботі фахівців як державної податкової служби України, так і фінансово-економічного відділу будівельного підприємства.

З метою створення інформаційно-аналітичних засад для забезпечення сталого економічного зростання підприємств будівельного комплексу України на основі концепції податкового потенціалу, необхідно забезпечити виконання таких вимог як наявність концепції, стратегії й тактики забезпечення розвитку податкового потенціалу; додержання паритету інтересів держави, суб'єктів господарювання і громадян, регіонів і галузей господарського комплексу; сталість і ефективність функціонування податкової системи на основі застосування концепції податкового потенціалу.

Для цього необхідно формалізувати процес визначення податкового потенціалу будівельних підприємств України; створити інформаційну базу для об'єктивного й всебічного його дослідження, визначення ступеня податкового навантаження, його розподілу й перекладання; забезпечити належну координацію зусиль усіх суб'єктів податкових відношень і прозорість функціонування податкового механізму, наявність кваліфікованих кадрів для ефективного функціонування податкової системи й управління народногосподарським комплексом України. Усе це свідчить про актуальність теми, а відтак, зумовило вибір напряму дослідження в науковому і практичному аспектах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми вдосконалення існуючої інформаційно-аналітичної системи Державної податкової служби України та систем підтримки прийняття рішень на підприємстві на основі їх адаптації до змін податкового середовища в країні вивчали такі науковці як О.Є. Найденко [1], В.О. Орлова [2], Ю.Г. Волкогон [2], Р.Е. Острроверха [3], Н.П. Сердюк [3], І.Ф. Рогач [4], М.А. Сендзюк [4], В.А. Антонюк [4] та ін. Однак, у більшості наукових розробок недостатньо уваги приділено питанню використання концепції податкового потенціалу підприємств.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка теоретичних положень щодо створення програмного комплексу з оцінки податкового потенціалу підприємств будівельного комплексу України. В рамках даного дослідження автор пропонує в якості методики оптимізації системи оподаткування підприємств будівельного комплексу України застосування інформаційних технологій з метою створення інформаційно-аналітичної системи, яка дозволила б проводити оцінку податкового потенціалу окремих будівельних підприємств, будівельних підприємств – великих платників податків, будівельних підприємств окремого регіону та всієї сукупності підприємств будівельного комплексу України.

Вклад основного матеріалу дослідження. Інформаційна система – упорядкована сукупність документованої інформації та інформаційних технологій. Вона забезпечує збір, збереження, опрацювання, пошук, видачу інформації, яка потрібна в процесі прийняття рішень у будь-якій сфері діяльності. [5, с. 23-24].

Залежно від застосовуваних технічних засобів обробки інформації розрізняють ручні, механізовані та автоматизовані інформаційні системи.

Інформаційно-аналітична система – це комп'ютерна система, яка дозволяє отримувати інформацію, створювати її та здійснювати її обробку та аналіз.

Задачами інформаційно-аналітичних систем є ефективно зберігання, обробка та аналіз даних. Технологічна платформа інформаційно-аналітичних систем дозволяє будь-якій організації здійснювати інтеграцію та координацію його процесів.

Типова інформаційно-аналітична система встановлюється в одному або кількох дата-центрах, в яких виконується відповідне програмне забезпечення даної організації. Інформаційно-аналітична система забезпечує для організації єдиний інформаційний простір і гарантує, що ця інформація буде доступна на всіх функціональних рівнях ієрархії та управління.

Структура автоматизованої інформаційної системи (АІС) розглядається як сукупність забезпечувальних підсистем: технічне, мережеве, математичне і програмне, інформаційне, організаційне, правове забезпечення (рис. 1).

Технічне забезпечення – це комплекс технічних засобів, призначених для роботи інформаційної системи (засоби обчислювальної техніки і зв'язку, що забезпечують розміщення і опрацювання інформаційних ресурсів на персональних комп'ютерах у локальній та регіональній мережах, мережі міжнародного інформаційного обміну), а також відповідна документація для цих засобів.

Наприклад, у Державній податковій службі для функціонування інформаційно-аналітичної системи (з обліку платників податків та інших платежів, автоматизації оброблення, контролю податкової звітності тощо) необхідні такі технічні засоби: локальна обчислювальна мережа (ЛОМ), канали зв'язку інформаційної мережі між ДПІ районного рівня, обласних ДПА, ДПА України та зовнішніми організаціями [6].

Математичне і програмне забезпечення – це сукупність математичних методів, моделей, алгоритмів і програм, необхідних для функціонування технічних засобів і реалізації мети і завдань інформаційної системи. Для створення АІС передбачено застосування систем управління базами

даних (СУБД), які забезпечують створення бази даних, її збереження, вибір, модифікацію та відновлення інформації у файлах (таблицях) баз даних. До складу системного програмного забезпечення повинні входити операційні системи, мережеве програмне забезпечення, системи управління базами даних, системи зв'язку інформаційної мережі.

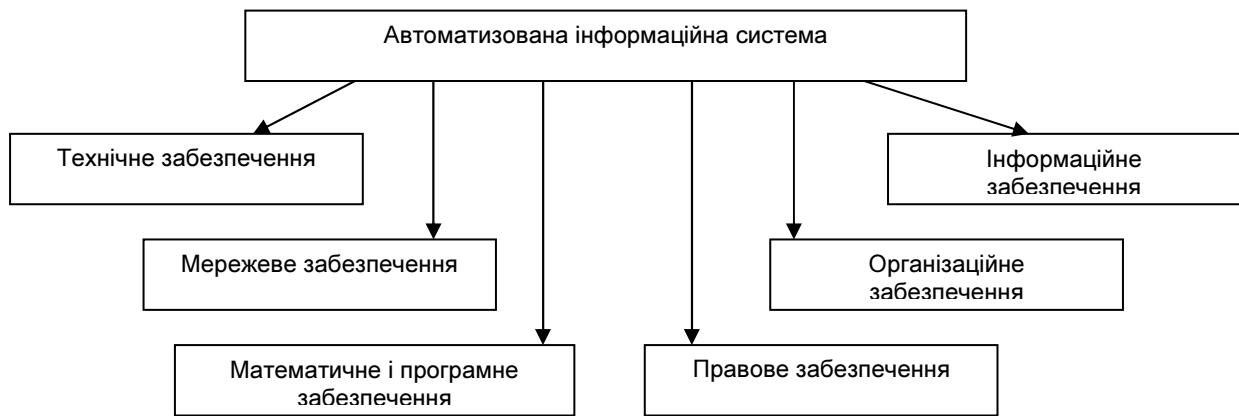

Рис. 1. Структура автоматизованої інформаційної системи

Примітка: Складено автором на основі джерела [5]

Інформаційне забезпечення полягає у своєчасному формуванні і видачі достовірної інформації для прийняття управлінських рішень.

Інформаційна модель АІС повинна використовувати державні та галузеві класифікатори і нормативно-довідкові дані, що функціонують у системі Державного комітету статистики, Міністерства фінансів, Національного банку України, ДПА України та інших державних органів. Технологія збору та накопичення відомостей повинна передбачати їх ведення, формалізацію, автоматизацію оброблення, передачу інформації при інформаційному обміні між структурними елементами АІС.

Організаційне забезпечення – сукупність методів і засобів (інструкції, методики, схеми, описання тощо), які регламентують взаємодію працівників із технічними засобами.

Правове забезпечення – сукупність правових норм (положення, устави, посадові інструкції тощо), які визначають юридичний статус функціонування інформаційної системи, регламентують порядок отримання і використання інформації [7].

Система інформаційного забезпечення АІС призначена для створення єдиного інформаційного фонду. Створення інформаційного фонду забезпечує систематизацію та уніфікацію показників, дає змогу встановити термінологічну єдність, однозначність опису і зв'язок між показниками під час їх автоматизованого оброблення. До складу системи інформаційного забезпечення повинні входити правові, методичні й інструктивні документи, закони й укази, постанови органів державної влади, органів ДПС, єдина система класифікації та кодування інформації, інформаційна база тощо (рис. 2).

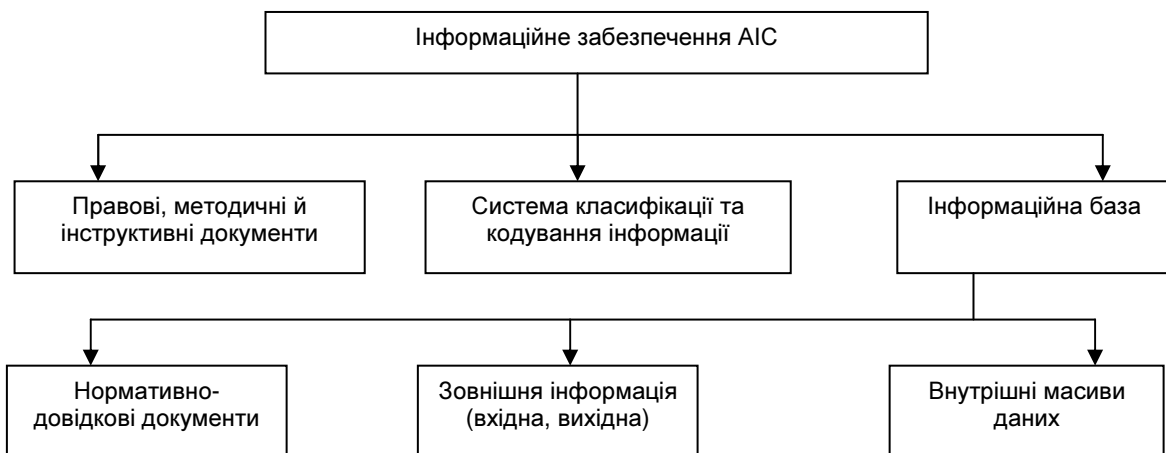

Рис. 2. Структура інформаційного забезпечення АІС

Примітка: Складено автором на основі джерел [7; 8]

Наприклад, для забезпечення функціонування автоматизованої інформаційної системи (АІС) з обліку платників податків, сплати податків та інших платежів використовують державні та галузеві класифікатори і нормативно-довідкову інформацію, якою користуються Державний комітет статистики, Міністерство фінансів, Національний банк України. Державна податкова служба України та інші державні організації:

Єдиний Державний реєстр підприємств, організацій України (ЄДРПОУ).

- Державний реєстр фізичних осіб (ДРФО),
- Загальний класифікатор галузей народного господарства,
- Система позначень органів державного управління,
- Класифікатор банківських установ,
- Єдиний банк даних про платників податків – юридичних осіб,
- Класифікатор платників податків,
- Українська бюджетна класифікація,
- Український класифікатор видів економічної діяльності тощо.

Загальний рівень інформатизації податкової служби в країні значно нижчий порівняно із країнами Заходу. В Україні створені і функціонують програмні комплекси для контролю за платниками податків: Державний реєстр фізичних осіб-платників податків і Єдиний банк даних про платників податків-юридичних осіб. Крім того, впроваджені й експлуатуються в мережевому режимі системи зв'язку між усіма ланками структури управління ДПС і автоматизована інформаційна система „АІС-Податки”. Сьогодні „АІС-Податки” нараховує понад 80 автоматизованих робочих місць (АРМ). Автоматизоване робоче місце (АРМ) – індивідуальний комплекс технічних і програмних засобів, що призначений для автоматизації професійної праці фахівця і забезпечує підготовку, редагування, пошук і видачу на екран і друк необхідних йому документів і даних. Автоматизоване робоче місце забезпечує оператора всіма засобами, необхідними для виконання певних функцій. АРМ об'єднує програмно-апаратні засоби, що забезпечують взаємодію людини з комп'ютером, надає можливість введення інформації (через клавіатуру, комп'ютерну мишку, сканер тощо) та її виведення на екран монітора, принтер, плотер, звукову карту – динаміки або інші пристрої виводу.

За допомогою автоматизованих робочих місць ведеться значна робота з обліку і контролю надходжень до бюджету. Дані про неприбуткові організації та установи фіксуються за допомогою «реєстру неприбуткових організацій і установ» – автоматизованої системи збору, накопичення та обробки інформації. Для платників податків, що здійснюють свою діяльність за договорами про спільну діяльність, створений «автоматизований банк даних – реєстр договорів про спільну діяльність» тощо.

Значна кількість АРМ, що функціонують у системі ДПА України, призначена для фахівців ДПІ районного (міського) рівня, які забезпечують надходження фінансових ресурсів до державного бюджету.

Автоматизація районного (міського) рівня здійснюється відповідно до функцій, які виконуються на цьому рівні:

- облік і реєстрація платників податків;
 - прийом податкової звітності;
 - контроль платників за правильністю нарахування і своєчасністю і повнотою сплати податків та інших платежів;
 - формування звітності податкових інспекцій;
 - ведення бухгалтерського обліку;
 - економічний аналіз діяльності ДПІ.
- У податкових інспекціях функціонують такі АРМи:
- „Облік платників” – для обліку платників податків юридичних осіб.
 - „ФО – ПДВ” – для реєстрації фізичних осіб, платників ПДВ.
 - „Свідоцтво” – для реєстрації юридичних осіб, платників ПДВ.
 - „P8DR” – для ведення довідки за Ф8-ДР.
 - „ІАС-TAX” – для обліку податків та інших платежів.
 - „Касові апарати” – для відображення реєстрації касових апаратів.
 - „Податкова звітність” – засіб автоматизованої реєстрації ведення звітних документів платників.
 - „Аудит” – для реєстрації результатів перевірок і застосування фінансових санкцій за порушення податкового законодавства.
 - „Банк” – реєстрація інформації, що поступає від банків про сплату податків.
 - „Митниця” – для реєстрації платників, що здійснюють валютні операції.

Інформація із зазначених вище АРМ надходить у відділи, що працюють з юридичними особами і суб'єктами підприємницької діяльності, і до Центрального банку даних ДПА.

Програмні засоби, що використовуються сьогодні на районному рівні (СУБД Fox Pro, яка працює під управлінням операційної системи MS DOS), не дає змоги переробити необхідний потік інформації і забезпечити якісний контроль за сплатою податків. Тому, як показує аналіз, необхідно вдосконалювати чинну інформаційну систему шляхом модифікації діючого програмного забезпечення АІС.

Одним з недоліків сучасних автоматизованих інформаційних систем, які застосовуються у державних податкових інспекціях міст, державних податкових інспекціях районного рівня, обласних державних податкових адміністраціях, Державній податковій адміністрації України є відсутність програмного комплексу, який одночасно дозволяв би аналізувати податкове навантаження та податковий потенціал підприємств окремої галузі, окремого регіону.

В основу методики оптимізації системи оподаткування підприємств будівельного комплексу України покладено створення програмного комплексу, який б виконував такі функції, як:

- автоматизований розрахунок показників податкового навантаження та податкового потенціалу будівельних підприємств;

- ведення та накопичення бази даних показників фінансової звітності підприємств, результатів розрахунку податкового навантаження та податкового потенціалу будівельних підприємств;

- швидкий пошук та доступ до необхідних даних будівельних підприємств;

- забезпечення обробки даних різних звітних періодів (за ряд років) будівельних підприємств.

Реалізація такого програмного комплексу у податкових інформаційних системах України (АІС-Податки) та системах управління підприємствами (ІС: Підприємство, Галактика, Парус) дозволила би з більш високою якістю вирішувати завдання прогнозування недоплат податкових платежів та виявлення недобросовісних платників податків (порушників) – з боку держави, та прогнозування податкових платежів з метою їх оптимізації – з боку підприємства.

Розробка будь-якого програмного комплексу включає в себе багато стадій: проектування, програмування, тестування, впровадження і підтримку.

Проектування починається із формулювання вимог до програмного забезпечення і створення специфікацій – документів, у яких описані функції, що їх повинна виконувати програма. На наступному етапі створюється загальний дизайн програми: розбиття її на окремі блоки і визначення взаємодії між ними. На етапі безпосереднього програмування створюється текстовий код програми на одній чи декількох мовах програмування. Після компіляції коду, програмний продукт обов'язково проходить тестування, у процесі якого визначається відповідність продукту специфікаціям, знаходяться і виправляються помилки.

Перед впровадженням програмний продукт потребує документації – опису можливостей, посібників користувача, системи допомоги. Після впровадження програмного забезпечення, що для програмних продуктів вимагає маркетингу, системи дистрибуції, реклами тощо, програмне забезпечення потребує підтримки. Необхідність у підтримці виникає внаслідок швидкого розвитку комп'ютерів, що зумовлює необхідність взаємодії програмного продукту з іншими, новішими програмами і новою матеріальною базою. Часто підтримка нових можливостей забезпечується випуском нових версій програмного продукту.

Першим етапом розробки будь-якого програмного комплексу є етап проектування, який включає декілька стадій. Перша стадія – це аналіз інформаційних зв'язків, інформаційних потоків між суб'єктами певних відносин.

За результатами структурно-логічного аналізу інформаційних зв'язків було визначено модулі, з яких повинен складатися програмний комплекс з управління податковим потенціалом та оптимізації податкового навантаження платників податків: модуль аналітики, модуль звітів, модуль картограма, модуль прогнозування, модуль адміністрування.

Функціональне призначення модуля аналітики – це забезпечення аналізу багатомірної інформації. При цьому модуль забезпечує:

- швидкий доступ до кількісних характеристик, що необхідні для формування звітів щодо аналітичних запитів;

- можливість експорту генерованих звітів у різні формати представлення даних.

Модуль аналітики надає користувачу можливість вибрати зі сховища даних потрібні факти та виміри для подальшого аналізу, а також зберігати вибрані факти та виміри у вигляді аналітичного звіту з унікальним в межах модуля ім'ям.

Модуль звітів призначений для генерування звітів по запитам користувачів та відображення сформованих звітів кінцевим користувачам системи. Модуль звітів забезпечує можливість додавання, редагування, видалення, створення та експорту звітів, а також групування звітів в каталоги.

Модуль прогнозування призначений для визначення показників у майбутньому з метою їх оптимізації.

Модуль картограма – це зручний та гнучкий аналітичний інструмент для представлення різних показників (даних) у прив'язці до географічних об'єктів з широкими можливостями налаштування відображення.

Модуль надає такі можливості:

- формування картограм на базі наборів даних;
- налаштування широкого набору параметрів картограм;
- перегляд та інтерактивна робота зі сформованими картограмами;
- друк сформованих картограм;
- вивантаження та завантаження створених картограм.

Функціональне призначення модулю адміністрування – ведення облікових записів користувачів системи. Модуль забезпечує виконання наступних операцій:

- реєстрація та редагування атрибутів користувачів;
- розмежування прав доступу користувачів до функцій системи;
- формування групової політики користувачів.

Висновки з даного дослідження. Проведений аналіз існуючої інформаційно-аналітичної системи податкової служби України надає змогу зробити наступні висновки. По-перше, у структурі інформаційно-аналітичної системи, яка використовується державною податковою службою України, відсутні модулі, які б забезпечували робітників податкової служби інформацією щодо рівня податкового потенціалу окремих підприємств; підприємств, які функціонують в конкретному регіоні; підприємств-великих платників податків; підприємств, які функціонують в певній галузі. По-друге, наявність такого програмного комплексу у структурі інформаційно-аналітичної системи податкової служби України забезпечила би значну ефективність податкової роботи державних податкових інспекцій, тому що така система має можливість відображати інформацію щодо середньостатистичних показників у певному регіоні, у певній галузі, які дозволяють більш адекватно оцінювати податкоспроможність підприємств. По-третє, враховуючи значну питому вагу тіньового сектору у будівельній галузі України, одним з пріоритетних напрямів інформатизації податкової служби України має бути створення програмного комплексу з оцінки податкового потенціалу підприємств будівельного комплексу України як інструментарію з оцінки та контролю податкоспроможності платників податків.

Література

1. Найденко О. Є. Проблеми податкового обліку та звітності по податку на прибуток підприємств / Найденко О. Є. // БізнесІнформ. – 2011. – № 2(2). – С. 56-59.
2. Орлова В. О. Удосконалення інформаційно-аналітичної системи податкової служби України як фактор розвитку податкового менеджменту / В. О. Орлова, Ю. Г. Волкогон // БізнесІнформ. – 2011. – № 2(2). – С. 46-48.
3. Теорія і практика обліку платників податків в органах ДПС України : навч. посібник / Р.Е. Островецька, Н. П. Сердюк та ін. – Ірпінь, 2002. – 292 с.
4. Рогач І. Ф. Інформаційні системи у фінансово-кредитних установах : навч. посібник / І.Ф. Рогач, М. А. Сендзюк, В. А. Антонюк. – К. : КНЕУ, 1999. – 216 с.
5. Автоматизированные информационные технологии в налоговой и бюджетной системах : учебн. пособие / Под ред. Г.А. Титоренко. – М. : ЮНИТИ, 2003. – 446 с.
6. Калянов Г.Н. Консалтинг при автоматизации предприятий: научно-практическое издание / Г.Н. Калянов. – М. : СИНТЕГ, 1997. – 320 с.
7. Смирнова Г.Н. Проектирование экономических информационных систем: учебник / Г.Н. Смирнова, А.А. Сорокин, Ю.Ф. Тельнов; под ред. Ю.Ф. Тельнова. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 412 с.
8. Информационные системы в экономике: учебник / под ред. Г.А. Титоренко. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 463 с.